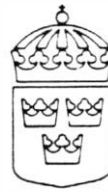

Motion till riksdagen

1989/90:Ub804

av Claes Roxbergh m.fl. (mp)

Utbildningspolitiken

Mot.
1989/90
Ub804

---

1. Lära för livet

Skolans mål skall vara att lära för livet, att låta kreativiteten utvecklas hos varje barn, att utveckla personligheten, tänkandet och intellektet, att bygga på de naturliga förutsättningar barnet har när det börjar i skolan.

Eleverna skall vara skolans självklara centrum och respekteras som de individer de är. Arbetet i skolan skall präglas av demokrati, solidaritet, jämställdhet, positiv konfliktlösning och personligt ansvar.

1.1. Solidaritet

Ett medmänskligt perspektiv på omvärlden är viktigt, om denna framtid skall bli fredlig. Förståelsen och respekten för andra folk och kulturer är livsviktig.

Följande solidariteter bör vara vägledande i all utbildning:

- solidaritet mellan människor i Sverige
- solidaritet med tredje världens folk
- solidaritet med kommande generationer
- solidaritet med djuren, naturen och det ekologiska systemet

1.2. Ekologi

För att överleva som art på jorden måste människan utveckla en ekologisk förståelse. Det räcker inte bara att känna till, vi måste också förstå och respektera naturens lagar. Naturen ger oss allt tydligare signaler att vi människor måste ändra vårt beteende.

De miljöproblem som blir allt påtagligare är i mångt och mycket en produkt av bristande kunskaper om hur samspelet mellan natur och människa skall fungera.

Den nuvarande läroplanen för grundskolan innehåller delar som klart och tydligt påtalar att barnen ska undervisas i bl.a. miljö- och överlevnadsfrågor. Framtiden kräver att denna typ av undervisning i skolan får samma betydelse som baskunskaperna har i dag.

1.3. Demokrati

I det storskaliga samhället blir människan anonym, maktlös och utbytbar. Koncentration av tillverkning och makt gör att beslut tas allt längre från den det berör. Kortsiktigt effektivitetstänkande leder till stress och ensidighet.

En skola dit alla går med glädje, där det är en lust att lära och att arbeta och där alla på skolan känner ansvar för varandra och för verksamheten är ett mål i miljöpartiets skola. I denna skola har alla inflytande över skolans innehåll.

En lokal styrelse på skolan fattar beslut i alla övergripande frågor som rör skolans innehåll och verksamhet. Denna lokala styrelse har budgetansvar för driften. Skolorna ges större ansvar men också större frihet att utforma sin verksamhet.

1.4. Hushållning och konsumentkunskap

Hushållning med knappa resurser – är den egentliga innebörden av ordet ekonomi. För att klara av att ta ansvar för vardagen i skolan och på fritiden, måste eleverna få grundläggande kunskaper om hushållning.

”Konsumismen” lär att människans största uppgift är att vara konsument. Människovärdet tycks bero på hennes förmåga att konsumera så mycket som möjligt av jordens ändliga resurser, så fort som möjligt. Med denna skala blir en svensk värd lika mycket som hundra indier.

Utbildning och undervisning om barn, om hem, boende, privatekonomi, kost och hälsa ägnas omkring en procent av tiden i den obligatoriska skolan. I gymnasieskolan får den praktiskt taget inget utrymme alls och snart är den nedlagd inom den högre utbildningen. Det borde vara en medborgerlig rättighet att få kunskap om hur man skall klara sin ekonomi till vardags.

”Barn gör inte som man säger utan som man gör”

1.5. Jämställdhet

Lärare måste göras medvetna om hur de betar sig i undervisningssituationen mot pojkar respektive flickor. De rådande politiska värderingarna av arbete sätter förvärvsarbete och arbetsmarknadens krav i första rummet. Arbetet i hemmet, omsorgen om barnen m.m. anpassas till dessa krav. Kunskaper om hem och hushåll betraktas till följd av detta synsätt som ointressanta för samhället.

Miljöpartiet de gröna anser att det är ett viktigt steg mot jämställdhet att alla ungdomar under sin gymnasietid får vidgade kunskaper om de uppgifter och det arbete som oundvikligen blir deras, vid sidan av förvärvsarbetet.

1.6. Samlevnad och etik

För att överleva som individer måste barnen tycka om sig själva sådana de är, oavsett prestation. Barn, som är starka och trygga i sig själva, vågar också ge av sig själva utan reservationer.

Vi ser det som mycket allvarligt att ungdomar under hela sin uppväxt har mycket lite kontakt med vuxna. Det blir därför allt vanligare att tonåringar utbildar sina egna normer och ”lagar”.

Allt för ofta och tydligt blir våra barn och ungdomar påmind om – direkt eller indirekt – att de inte behövs, att de är i vägen. "Du blir inget förrän du tjänar pengar". För att utvecklas är det centralt att växa inte bara fysiskt utan också psykiskt och få ett starkt självförtroende och känna att man behövs och har betydelse för och i samhället.

Massmediernas nyhetsflöde påminner dem om deras litenhet och får dem att dra sig tillbaka till en pseudovärld, befolkad av filmstjärnor och idrotts-hjältar. Dataspel och våldsvideo blir ersättningar för livet. Detta är den verklighet vi och våra barn brottas med.

För att kunna bryta mot detta mönster och bidra till självtillit är det viktigt att undervisningen i samlevnad och etik förstärks.

1.7. Teori och praktik

För många elever är skolan alltför teoretisk och verklighetsfrämmande. Lång skolgång förstärker det segregerade samhället, där barn, ungdomar, förvärvsarbetande, pensionärer, gamla och utslagna lever i skilda världar.

Vi anser att försök bör göras med ett praktikår – i åk 8 eller åk 9 – då eleverna under handledning får ansvara för, planera och sköta samhällsservice på basplanet. Att införa ett helt praktikår, som präglas av meningsfullhet, samarbete och samhällskontakt, kan tyckas radikalt sett mot dagens teoretiska skola. Behovet finns emellertid hos många av våra skoltrötta ungdomar – och ungdomarna behövs ute i samhället!

2. Dagens grundskola

Enligt läroplanen för grundskolan skall eleven stå i centrum och fostras till en aktiv kunskapssökare utifrån egna erfarenheter och förutsättningar. Eleven skall också samarbeta med sina kamrater och arbeta undersökande och experimentellt. Alla ämnen skall vara lika viktiga, men ämnesgränserna suddas ut, då studierna utgår från valda problem eller teman.

Dessa övergripande mål har dock inte förenats med ett motsvarande nytänkande inom organisationen av skolan. Årskurs- och klassindelning, ämnesindelning, timplaner, betygssystem m.m. följer i stort de gamla mönstren.

2.1. Organisation

Organisationen på många nivåer gör att läraren känner sig uppifrån styrd. Denna byråkratiska uppbyggnad, med långa och många beslutsvägar och omfattande regelsystem, förkväver verksamhetslust och nytänkande. Då besluten om verksamhet och resursutnyttjande decentraliserats, kan skolöverstyrelsen – den centralmyndigheten – avskaffas.

Om vi skall kunna utveckla en skola för alla, måste vi förändra vårt tänkande och våra föreställningar om vad skolan är och vilken roll den spelar i samhället. Vi måste bl.a. fråga oss:

- På vilket sätt ger vi våra barn kunskap om världen?
- Hur ger vi våra barn självförtroende?
- Hur lär vi dem vördnad för livet?

- Hur hjälper vi dem att uttrycka sina känslor?
- Hur hjälper vi dem att utveckla social, ekologisk och historisk förståelse?

Mot. 1989/90
Ub804

2.2. Föräldra- och lärarroll

Vi anser, att skolans mål kan förverkligas endast under förutsättning att såväl lärare som annan skolpersonal, som elever och föräldrar känner ett direkt ansvar för sin skola.

Lärarna som har den viktigaste och svåraste uppgiften i skolan, måste känna det omgivande samhällets stöd och tillit för att fullt ut kunna ge av sitt yrkeskunnande och kunna känna arbetsglädje.

Föräldrarna, som har det primära ansvaret för barnens fostran, utbildning och vård, måste mötas av skolan och stödjas av samhället i sin uppgift.

2.3. Skolans innehåll och utformning

Alla elever skall ha grundläggande kunskaper i läsning, skrivning och räkning. Vi kan inte acceptera att elever med förutsättningar för dessa grundläggande kunskaper lämnar skolan utan dem. Sådana kunskaper och färdigheter är en förutsättning för deras fortsatta studier, kommande yrkesverksamhet och möjligheter att fungera i samhället. Med ökad lärartäthet och större möjligheter till individualiserad undervisning kan vi uppnå detta.

Skolans kulturbärande uppgift måste stärkas och undervisningen i praktiska och estetiska ämnen uppvärderas. Läroplanernas mål att eleverna skall utveckla alla sinnen skall mötas av motsvarande verksamhet: musik, drama, bild och rörelse är viktiga som undervisningsämnen, men kanske ännu viktigare som uttrycksmedel inom alla ämnen. Det är mycket allvarligt att ämnena bild och musik håller på att tyna bort. Vi vill slå vakt om dessa ämnen även på gymnasiet.

Utbildning i hantverk och konsthantverk skall ingå i undervisningen och i en mer varierad form än dagens slöjdämnen. Ovannämnda ämnen skall finnas för specialisering inom gymnasieskolan som förberedelse för yrken inom konst och hantverk.

Samspelet mellan människan och hennes fysiska och sociala miljö, humanekologi, biologi och praktisk miljövård på alla stadier och inom alla utbildningslinjer ger kunskaper av betydelse för en mera miljömedveten samhällsutveckling.

Kunskap som förbereder för livet utanför arbetsmarknaden behöver också ökat utrymme i skolan. Undervisning om barn, familj och samlevnad samt om kost, hälsa och hushållning skall ges på alla stadier – även i gymnasieskolan.

Skolans miljö, dess arbetsformer och undervisningens innehåll skall utformas så, att varje elev tillförsäkras studiero och utveckling i sin egen takt. Större tonvikt läggs vid ett undersökande arbetssätt, skapande verksamhet och praktisk träning. Det väsentliga är inte att alla elever kan samma sak, utan att varje elev får utveckla sitt kunnande utifrån egna erfarenheter och förutsättningar och på egna intresseområden.

Inom ramen för nuvarande skolutbildning måste det gå att rymma en mera allsidig kunskap och erfarenhet än vad som i dag är fallet. Ett viktigt steg mot

bättre organisation av undervisningen är tätare samarbete mellan lärare. Ett annat än bredare lärarkompetens, i den meningen att varje lärare har överblick över flera ämnen. Ett tredje steg är ett ökat inflytande från elever, föräldrar och skolpersonal.

Mot. 1989/90
Ub804

2.4. Skolstart

Barnen börjar skolan det är de fyller sju år. Intagning både höst och vår bör prövas, där man infört årskurslös undervisning och har nära samarbete med förskolan. Genom att organisera skolan i årskurslösa stadier underlättar man en flytande skolstart.

Årskurslös undervisning och andra former av åldersblandade undervisningsgrupper ger många pedagogiska och sociala fördelar. I dessa grupper blir det naturligt att barnen arbetar på olika nivåer efter vars och ens förutsättningar. Olikheter upplevs inte negativt, utan stimulerar eleverna att hjälpa varandra.

2.5. Statsbidrag

Vårt förslag om ett i huvudsak elevrelaterat statsbidrag, som får disponeras fritt, möjliggör för skolans styrelse att disponera resurserna efter de lokala behoven och förutsättningarna. Bidragets storlek skall bl.a. kunna variera efter geografiska förhållanden med ett större bidrag per elev till glesbygden.

De fristående skolorna har idag stora ekonomiska svårigheter. Vi anser, att de skall ha samma statsbidrag per elev som övriga skolbarn i Sverige. Detta skall rymmas inom budgeten för grundskolan.

Det är positivt med ökad försöksverksamhet på frivillig grund. Förändringen måste växa fram inom skolan med stöd av politiker och andra ansvariga. Kooperativa skolor, skolor med olika inriktningar, profilskolor osv, passar väl in i "den gröna skolan". En förutsättning för att den skall kunna förverkligas är nämligen, att i de skolan aktiva – barn, lärare, föräldrar och annan personal på skolan – under frihet kan pröva sina egna idéer och forma den undervisning de tror på.

2.6. Extra stöd

Barn med fysiska, psykiska och sociala handikapp skall i möjligaste mån integreras i den vanliga skolan. Skolmiljön skall anpassas och extra stöd och hjälp skall finnas, men det är viktigt att elev och föräldrar, kamrater och lärare ser problemen som gemensamma angelägenheter och löser dem tillsammans.

2.7. Betyg

Betyg skall inte sättas i grundskolan. Det nuvarande betygssystemet leder till ett "lönsamhetstänkande" hos eleverna, dvs de pluggar bara in kunskaper som de tror kommer att efterfrågas i proven. Följden blir att eleverna lär sig mekaniskt och ytligt. De pluggar in mätbara kunskaper som de snabbt glömmer. De accepterar material och påståenden okritiskt. Detta står i strid med skolans mål om kritiskt tänkande och analysförmåga. Samarbete främjas inte heller så länge betygen finns.

Betygen tvingar läraren att lägga upp sin undervisning med tanke just på betygssättningen. Det betyder att läraren ständigt tvingas ge avkall på sina försök att förverkliga de övergripande målen i läroplanen; samarbete, demokratiska arbetsformer, solidaritet, undersökande arbetssätt m.m.

Vi anser däremot att fortlöpande bedömning skall ske för att hjälpa eleven till självinsikt om sin förmåga. Detta kräver att eleven är med och deltar i bedömningen, så att detta resulterar i en medvetenhet om elevens möjligheter och självkänedom.

2.8. Intagning till gymnasiet

Intagning till gymnasieskolan sker med intagningstest till den önskade linjen, men ett aktivt SYO-arbete och stöd under högstadiet för att förbereda eleven inför detta val i gymnasiet, är av stor betydelse. En motivbaserad intagning måste ge bättre förutsättning för att klara den utbildning man valt. Till yrkeslinjer krävs dels relevant yrkesorientering, dels praktiska anlagstest vid sidan av de andra inträdestesten.

I miljöpartiets gymnasium skall bedömningen "godkänt" och "icke godkänt" ges på varje grundkurs. Återkopplingen mellan studier och resultat skall ske löpande genom muntliga och skriftliga omdömen. Eleven skall låta ta större ansvar för det egna arbetet och dess resultat. Lägsta nivå för "godkänt" skall vara väl definierad och bekant för eleven. Tilläggskurs skall erbjudas eleven och bedömas på samma sätt som grundkursen.

3. Gymnasiet

Gymnasiet borde vara ett centrum för kritiskt tänkande och skapande, där eleverna tar initiativ och lär sig lägga upp sina studier i hög grad själva och får möjlighet att friare komponera sina studier. Men, tyvärr, fräntas ofta eleverna denna förmåga. Istället styrs de av proven och blir fullmatade och korvstoppade inför dessa. Böcker och gamla planer styr undervisningen, istället för verkligheten. Detta vill vi ändra på och föra in ett nytänkande i den gymnasieutredning som är ute på remiss.

Vid ungdomens miljöriksdag 1989, där 1 000 ungdomar träffades, skrev de i sitt manifest, att de var djupt oroade över vad de fått veta och kände en vrede och otålighet över att allt för lite görs för att stoppa miljöförstöringen.

3.1. Miljökunskap

De anser att miljöförstöringen är vår tids huvudfråga. "Skolan måste ta sitt ansvar!" De kräver att miljökunskap skall bli ett eget ämne i både grundskolan och gymnasieskolan, på universitet och högskolor.

De skrev:

- Miljökunskap införs som ett eget och obligatoriskt ämne från förskola till och med högskolan. Undervisningen i andra ämnen som t.ex. ekonomi, teknik, samhällskunskap – skall även de innehålla miljöaspekter. Men enbart det sistnämnda räcker inte. Miljön och naturresurserna är själva grundvalen för vår existens. Om hela samhället skall genomsyras av miljöhänsyn måste detta börja i skolan.

- Lärarna måste vidare vidareutbildas i miljökunskap. Lärarhögskolan måste satsa på en särskild utbildning av miljövärdslärare.
- Miljöundervisningen måste göra rolig och omväxlande. Den skall bestå av exkursioner och studiebesök likaväl som faktaundervisning. Det krävs bra och lättlästa läroböcker i miljö. Intressanta och kunniga föreläsare måste bjudas in i skolorna.
- Skolorna skall använda endast miljövänligt papper i all undervisning. Skolorna skall inte använda engångsmaterial i skolbespisningen. På skolorna skall allt papper samlas in för återvinning, sopor skall källsorteras och all städning skall ske med rengöringsmedel som är acceptabla för miljön.
- Skolorna skall köpa mat till skolbespisningen av bönder som odlar miljövänligt.
- Svenska skolor och högskolor skall bjuda in elever och studenter från andra länder för att skapa ett system av "systerskolor" som skall samarbeta omkring miljöundervisning och studier.

Mycket av detta kan göras redan idag på det lokala planet på skolorna, men pengar måste avsättas, t ex när det gäller studentutbyte. Vi hoppas mycket på Nord-Plus och andra nordiska, europeiska och internationella studentutbyten och att dessa resulterar i just fördjupning av natur- och miljövärd.

3.2. Lärlingsutbildningen – ÖGY

Försöket med treåriga yrkeslinjer på gymnasiet, ÖGY, har inte i alla stycken fallit väl ut. Vi anser att yrkesutbildning i större omfattning bör ske i form av lärlingsutbildning, t ex hantverk. Det kan vara ett sätt att lättare få ett fast arbete och är också ett sätt att rädda hantverksyrket. Vårt förslag om värtjänst skulle passa väl in denna utbildning och skulle kunna tillämpas för det tredje året.

I budgeten skärs anslaget till lärlingsutbildning ned med nästan 25 %. Vår tilltro den nya yrkesutbildningen så här långt är inte allt för stor. En sådan stor nedskärning på lärlingsutbildningen måste hindras. Att forcera fram ÖGY, ger kvantitet – men inte kvalitet.

Eftersom årskullarna minskar framöver, skall alla som vill ges chans att gå i gymnasieskolan. Alla under 20 år skall ha rätt till antingen arbete eller skola.

3.3. Ökad förståelse

För att öka förståelsen för andra grupper i samhället och i världen anser vi att teckenspråk och esperanto skall kunna väljas som B-språk. Alla invandrare och minoritetsgrupper skall tillförsäkras god undervisning såväl i det svenska som det egna språket. Hänsyn skall också tas till elevernas etniska tillhörighet, normer och sedvänjor. Om eleverna skall integreras i den vanliga undervisningen eller gå i särskilda klasser avgör respektive skolas styrelse i samråd med föräldrarna.

"Bildning är det som finns kvar när man glömt det man lärt sig i skolan"

4. Vuxenutbildning

Miljöpartiet de gröna ser vuxenutbildningen som mycket viktig. Den öppnar vägar och nya möjligheter i livet. Den som vill satsa på något nytt eller av någon anledning avbrutit sina studier, skall ha rätt att återuppta dem, när hon så önskar. Det kan ske förutom i den vanliga gymnasieskolan, t.ex. inom Grundvux, Komvux, Statens skola för vuxna, folkhögskolan och arbetsmarknadsutbildningen. Vuxenutbildningen skall ge behörighet till vidare studier på liknande sätt som grundskolan och gymnasieskolan. Betygssystemet skall vara detsamma som inom gymnasieskolan, dvs. godkänd – icke godkänd.

4.1. Folkhögskolan

Folkhögskolan är en fristående skolform för vuxna, ofta med anknytning till någon av folkrörelserna. Verksamheten inriktas på att utveckla individens personlighet och förmåga till samhällsansvar och bedrivs under demokratiska arbetsformer.

Vi anser, att folkhögskolan skall garanteras i behållen frihet och tillräckliga resurser för att behålla och utveckla sin särart. Särskilt skall de kurser och projekt gynnas, som utgör alternativ till tillväxtekoniskt tänkande.

Folkhögskolan, vars kurser formellt motsvarar grundskole- och gymnasieskolekurser, skall behålla sin breda, samhällsfilosofiska bas och sin flexibilitet och även i fortsättningen erbjuda studier i ämnen som annars endast kan studeras inom högskolan.

Svårtillgängliga kunskaper blir var mans egendom, individen och kollektivets självkänsla stärks. Då ökar också förmågan till kritisk analys, såväl av vanligt mänskligt handlande som av den etablerade forskningen. Detta är, enligt vår mening, en förutsättning för överlevnad i vår passiviserande och tekniskt-ekonomiskt inriktade tid. Folkhögskolan erbjuder unika möjligheter att skräddarsy utbildning efter behov.

4.2. Ny åldersgräns – 16 år

Bedömning av genomgången utbildning och kurser på folkhögskolan måste kunna räknas eleven till godo t.ex. vid antagning till högskola, vilket folkhögskolekommittén bör arbeta fram förslag om.

Åldersgränsen för att få studera på folkhögskolan, 18 år, bör ändras. Denna skolform lämpar sig i många fall för elever som kommer direkt från grundskolan. Vi skulle därför vilja sänka åldersgränsen till 16 år.

4.3. Utbildningsbidrag

Vuxna med grava läs- och skrivsvårigheter, som studerar på folkhögskola, får inte längre något utbildningsbidrag från AMS. Detta måste rättas till, antingen genom annan ekonomisk kompensation eller att AMS går in igen med medel för detta. Det är av avgörande betydelse att kunna läsa och skriva för självtilliten och av yttersta nödvändighet för att kunna söka sig ut på arbetsmarknaden och kunna konkurrera med andra på lika villkor.

4.4. Särvox

Vi anser, att de höga krav på kompetens som numera ställs på vuxna i särskolan, Särvox, inte får inskränka på rätten till undervisning för de vuxna utvecklingsstörda som tidigare gått på Särvox.

5. Läraryrket

Läraryrket är ett av samhällets viktigaste yrken. Vi vill därför understryka behovet av en gedigen lärarutbildning, förmedlad av kunnig personal i syfte att förbereda de studerande för läraryrket. Pedagogisk skicklighet är sedan gammalt underställd traditionell ämneskunskap. Vi anser, att dessa grunder bör jämföras i betydelse och att lärarutbildningen, framför allt i grundskolan, bör anpassas därefter.

5.1. Lärarrollen

Dagens grundskola har inte förändrats i samma takt som samhället och dess syn på lärarrollen. Den nya bredare synen på lärarrollen har inte heller i samma grad återspeglats i lärarutbildningen.

Den utvärdering som länskolnämnderna har gjort pekar på att katederundervisning är den vanligaste formen för undervisning och att lärarna i allt för hög grad är uppknutna till läroboken. För att ändra detta mönster och leva upp till Lgr-80:s mål, krävs en genomgripande förändring i skolan.

5.2 Praktik

Praktiken utgör det kanske viktigaste inslaget under hela utbildningen. Utbildningen varvas med praktik och den studerande bör i sin utbildning få en känsla för en praktiker genom att en praktikperiod läggs in så tidigt som möjligt.

Det bör göras klart att höga krav ställs för lärarlegitimation och de studerande skall under de inledande studierna och under praktiken ha tillgång till studie- och yrkesrådgivning. Eventuell övergång till annan utbildning skall underlättas.

5.3. Lärarutbildning och fortbildning

Vi anser att utbildningarna skall vara lika långa. I dag, när lönerna har utjämnats på grund- och gymnasieskola, finns det ingen anledning att ha så olika långa utbildningar som 3,5 år till 5,5 år. Exempelvis finns det inga andra lärare än 1-7, som spänner över tre stadier. Dessa måste förlänga sin utbildning, anser vi. Tiden räcker inte till och stoffträngseln blir orimlig.

En lärarutbildning kan inte inrymma allt som behövs inom en rimlig tidsram. Det är därför rätten till återkommande fortbildning är ett viktigt villkor i lärarutbildningen, som siktar till att förnya grundskolan. En termins studier/yrkespraktik minst vart sjunde år, ser vi som ett rimligt mål.

Denna ämnesfördjupning och fortbildning kan dels förläggas som en fortbildningstermin, dels som sommaruniversitet. Sommaruniversitet skulle innebära många fördelar. Resurserna skulle kunna utnyttjas bättre om en del

av fortbildningen förlades på detta sätt. Att själv kunna välja att studera på detta sätt och kunna dela upp 20 poängs studier på två sommarkurser, måste upplevas positivt. Det är givetvis positivt för eleverna som slipper vikarie.

Mot. 1989/90
Ub804

6. Höskolan

Höskolan skall vara ett dynamiskt centrum både för nytt vetande och mänsklig utveckling. Den skall vara en förändrande kraft. Den kan hjälpa oss utveckla en djupare insikt om oss själva, vår plats i det ekologiska sammanhanget, möjligheter att fredligt lösa konflikter och utveckla den andliga styrka som ger förmåga att lösa de oerhörda problem mänskligheten står inför.

Utbildningen skall inte i första hand vara en smal yrkesutbildning. Studierna skall syfta till att utveckla personligheten. Helhetssynen skall finnas med även vid fördjupning och specialisering. Den viktigaste förändringen blir att formulera nya mål för höskolan med utgångspunkt från helhetssyn och vidgad kunskapssyn. Detta påverkar både kursammansättning och ämnesinnehåll liksom inriktningen av studier och forskning. Tvärvetenskapliga kurser och arbetssätt skall stimuleras.

”Det är dags att utveckla människans inre universum”

Eva Moberg

6.1. Friare val

Vi är för en större frihet av kursval och anser att humanistska och samhällsvetenskapliga områden skall förstärkas. Det är därför viktigt att förstärka de fristående kurserna, så att det lättare går att ”komponera” den egna utbildningen. Fria kombinationer av kurser kan bli det vanliga sättet att läsa istället för linjesystemet. Rådgivning och studieorientering/information om tänkbara kombinationer för en fil kand skall ges. Vi anser också att den introduktionskurs som finns i exempelvis Norge, ex.phil., bör införas på prov för att bredda och fördjupa studierna och underlätta studievalet.

Årets budget pekar inte på någon radikal förändring av höskolan, tvärtom! Medel har tagits från LIF-anlaget till fasta linjer. Helt emot våra intentioner om linjeupplösning och satsning på humaniora och samhällsvetenskap. Vi föreslår därför en uppräknig av anslagen till LIF-kurser.

6.2. Varva studier och arbete

Studierna skall kunna varvas med arbete! I vårt förslag för skatter är grundavdraget på 20 000 kr. och dessutom har vi föreslagit ett avdrag på upp till 10 000 kr. inom inkomstslaget ”extra arbetsinkomst”, vilket torde kunna utnyttjas studenterna. Lösningen vore att på längre sikt införa någon typ av studielön.

6.3. Miljö- och hälsoskydd

Som tidigare framhållits behöver medel frigöras för en satsning på miljö. Miljö- och hälsoskyddslinjen finns i dag endast i Umeå och det är djupt otillfredsställande, då vi vet att behovet av miljö- och hälsoskyddsinspektörer är

akut i hela landet. Vi anser därför, att miljö- och hälsoskyddslinjen skall byggas ut med ytterligare platser och på flera orter i landet, vilket vi krävde redan i fjol.

Kalmar, som redan har expertutbildning i miljövard och därtill kunniga lärare, borde kunna kompensera den eventuella förlusten av grundskolläraryrplatser med en miljö- och hälsoskyddslinje. Även Östersund som har ekologisk utbildning, bör kunna kombinera denna med miljö- och hälsoskydd.

Vi vill betona, att miljö/ekologi skall ingå i utbildningarna även på mellannivå för ingenjörer. Vi föreslår också att en mellannivå för ekonomer bör prövas. Dessa ingenjörer och ekonomer måste besitta det ekologiska kunnande som behövs för att möta de krav som dagens och morgondagens samhälle ställer på dem.

6.4. Fortbildning

Det är viktigt att satsa på fortbildning av hälso- och miljöskyddsinspektörer nu när miljöansvaret lagts över på kommunerna. En satsning på bl.a. juridik i fortbildningen är nödvändig.

6.5. Vårdutbildningen

Människans hälsotillstånd kan inte ses isolerat från hennes relation till medmänniskor och miljö. Hit hör frågor som gäller livsstil, levnadsvanor, samhällsansvar och människors gemenskap och samhörighet. Hit hör givetvis inriktningen av boendepolitik, trafikpolitik, arbetsmarknadspolitik etc., hela den fysiska, sociala, psykologiska och biologiska omgivningen.

Miljöpartiet de gröna anser att vid intagning till vårdutbildningar – förutom formella meriter – hänsyn skall tas till de sökandes människointresse, deras sätt att kommunicera och förmåga att leva sig in i andras situationer. Detta förutsätter praktik före utbildningen.

Den första delen av utbildningen bör vara gemensam för de olika linjerna och denna del bör vara tvärvetenskapligt upplagd. Ämnen som värdetik, döden, människor i kris och samtalsteknik skall ingå i utbildningen och ständigt tas upp i fortbildning. Att vi lägger stor vikt vid den förebyggande vården, friskvården och ser den som en investering, kan inte nog betonas.

6.6. Vårdutbildningarnas längd

Det är viktigt att stärka de medellånga vårdutbildningarnas ställning. I dag är de på 90 p. De bör successivt förlängas till 120 p. På så sätt kan nuvarande påbyggnadslinjer avskaffas och stoffet kan inkluderas i grundutbildningen. Fortbildningen måste lösas med fristående kurser.

6.7. Andra vårdformer och utbildningar

Vi anser också att alternativ och traditionell medicin måste mötas och samverka, därför ser vi hälsouniversitetet som ett steg på rätt väg. En länk i kedjan är att ge stöd till ortopedisk medicin.

S:t Lukasstiftelsens psykoterapiutbildning bör också stödjas, eftersom

verksamheten där är ett gott komplement till utbildningen inom högskolan. Det är brist på psykoterapeuter och antalet utbildningsplatser på Karolinska institutet dras dessutom ned.

Mot. 1989/90
Ub804

7. Forskning

Vi återkommer senare till forskningspropositionen.

7.1. Etiska nämnder

Vi anser emellertid att den etiska diskussionen i högre grad måste in i forskningen. Därför förordar vi etiska nämnder inom alla fakulteter. Bl.a. läkarna har utarbetat en etisk kodex för sin yrkesgrupp och det är nödvändigt att flera gör detta för att forskarnas ansvar gentemot samhället och gentemot framtida generationer skall axlas. Vi kommer att specificera vår syn på dessa nämnder i samband med den forskningspolitiska propositionen.

7.2. Alternativ till djurförsök

Studerande som av etiska skäl inte vill bedriva forskning med djurförsök, måste erbjudas alternativ. Idag finns i många fall andra alternativ och dessa måste ersätta djurförsöken.

A. Utbildningsdepartementet

B. Skolväsendet

B 1 Skolöverstyrelsen

Den centrala byråkatin kommer i vårt förslag att kraftigt minskas, därför minskar vi anslaget till SÖ med 30 000 000 kr. för budgetåret 90/91 och begär en utredning för att avveckla SÖ.

B 2 Länsskolnämnderna

Den centrala detaljstyrningen kommer i vårt förslag att kraftigt minskas, vilket gör att anslaget kan minskas med 10 000 000 kr. för budgetåret 90/91 trots att nya uppföljningsavgifter tillkommer.

B 8 Fortbildning m.m.

Fortbildningen för lärare behöver kraftigt förstärkas. Vi anslår därför ytterligare 10 000 000 kr. till detta. Från anslaget på 35 000 000 kr. för oexlärare, reaktivering av lärare m.m., bör 20 000 000 kr. kunna omfördelas till fortbildning av lärare. Det är av stor vikt att skolan kan behålla sina lärare, därför skall satsningen i första hand göras på dem.

B 11 Bidrag till driften av grundskolor m.m.

De redan etablerade friskolorna på grundskolenivå med bl.a. alternativ pedagogik, står inför stora ekonomiska svårigheter. Vi anser att de skall ha statliga anslag som motsvarar vad som betalas för en genomsnittlig svensk elev. Detta bör ske inom den anslagsram som har föreslagits.

B 18 Bidrag till driften av gymnasieskolor

Mot. 1989/90
Ub804

Alla som vill skall ha chans att gå i gymnasieskolan. En beräkning av SÖ ger vid handen att 600 ytterligare platser behövs. Vi ser ett hot mot lärlingsutbildningen som får kraftigt reducerade anslag. En omfördelning bör kunna ske vid behov från arbetsplatsförlagd utbildning till lärlingsutbildning.

C. Vuxenutbildning

C 6 Bidrag till driften av folkhögskolor m.m.

Folkhögskolekommittén arbetar med hur fördelningen av den statsbidragsberättigade undervisningsvolymen skall fördelas mellan skolorna. Vi anser att full kostnadstäckning skall ges redan 90/91 och vill förstärka anslaget med 7 milj. kr. Folkhögskolan har 18 år som åldersgräns och dispens kan ges för yngre. Vi föreslår att åldersgränsen bör vara 16 år.

D. Grundläggande högskoleutbildning m.m.

D 5 Utbildning för tekniska yrken

Miljö- och hälsoskyddslinjen har inte heller i år utökats. Vi föreslår utökning av antalet platser till 91/92 i Kalmar och Östersund. Naturvetarlinjen kan möjligen i utbildningen tillgodose kraven på miljö- och hälsoskydd.

Naturvetarlinjen har förlängts genom riksdagens beslut för att ge större bredd. Den yrkesverksamhet som naturvetare idag kommer i kontakt med, är i allt större grad interdisciplinär, och miljöproblemen kräver att naturvetarna har en bredare utbildning. Vi föreslår en förstärkning av anslagen med 5 000 000 kr. för naturvetarlinjen.

D 10 Lokala och individuella linjer samt fristående kurser

Anslaget har i allt större utsträckning tagits i anspråk för att finansiera fasta linjer, därför anser vi att anslaget måste utökas med 10 000 000 kr.

E. Forskning och forskarutbildning

Utförlig motion kommer att läggas i samband med vårens forskningsproposition.

F. Studiestöd m.m.

F 4 Studiemedel m.m.

Vi anser att man skall kunna studera och arbeta deltid utan att drabbas av ekonomiskt bakslag. Miljöpartiet har i skatteutskottet arbetat för ett grundavdrag på 20 000 kr. Dessutom har vi föreslagit ett avdrag inom inkomstslaget "extra inkomst", som torde kunna utnyttjas av studenter.

Om studiemedlen utbetalas månatligen, måste ett högre belopp av studiemedlen betalas ut i början av varje termin, eftersom utlägg på böcker m.m. är större då.

Utbildningsbidragen för elever med läs- och skrivsvårigheter, som studerar vid folkhögskolorna, har dragits in från AMS. Vi anser att dessa bidrag måste kompenseras eller återupptas av AMS.

F 7 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Vi anser att rabatten för studerande på SJ skall garanteras. Många studerande skulle få en ohållbar situation om denna förmån drogs in. Den regionala ojämligheten på grund av att SJ saknar spår längs Norrlandskusten, innebär att vi vill utöka CSN-rabatten att gälla även för de s.k. E4-tågen. Vi föreslår därför ett anslag på 90 000 000 kr.

Hemställan

Med hänvisning till vad som anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en lokal styrelse på skolan,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att pågående utredning om ett nytt statsbidragssystem för skolan bör inriktas på ett i huvudsak elevrelaterat bidrag, som kan disponeras fritt av den enskilda skolan,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att försök på frivillig basis med ett praktikår införs i åk 8 eller åk 9 och att andra försök/projekt stimuleras,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att miljökunskap införs som ett obligatoriskt ämne från förskola t.o.m. högskolan,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om olika försök med årskurslös undervisning och intagning av 7-åringar höst och vår,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om barn med fysiska, psykiska och sociala handikapp,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lärlingsutbildning i gymnasiet,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om val av B-språk,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betyg i grundskolan, i gymnasiet och i vuxenutbildningen,
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att bildämnet och övriga estetiska ämnens betydelse måste stärkas i grund- och gymnasieskolan,
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hushållning och konsumentkunskap,
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om praktik i lärarutbildningen,
13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i mo-

tionen anförts om längden på lärarutbildningen och hur fortbildningen kan utformas.

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om värdutbildningen: dess längd, intagning och innehåll.

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utökade platser på miljö- och hälsoskyddslinjen och att dessa bör förläggas till Östersund och Kalmar.

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mellannivåutbildningen för ekonomer.

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortbildning av miljö- och hälsoskyddsinspektörer.

18. att riksdagen hos regeringen begär en utredning för att avveckla SÖ.

19. att riksdagen beslutar att för budgetåret 1990/91 reducera anslaget B 1 Skolöverstyrelsen med 30 000 000 kr.,

20. att riksdagen beslutar att för 1990/91, anslaget B 2 Länskolnämnderna skall reduceras med 10 000 000 kr.,

21. att riksdagen beslutar att anvisa 10 000 000 kr. under budgetåret 1990/91 till fortbildning.

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om omfördelning av anslaget under B 8 Fortbildning med 20 000 000 kr. från oexlrare etc. till fortbildning av grundskollärare.

23. att riksdagen beslutar att statsbidrag under budgetåret 1990/91 från anslaget B 11 Bidrag för driften av grundskolor m.m., skall gälla lika för de fristående skolorna enligt vad i motionen anförts.

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om folkhögskolans frihet och att åldersgränsen för antagning sänks till 16 år.

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillräckliga resurser och för budgetåret 1990/91 anslår ytterligare 7 000 000 kr. under anslaget C 6 Bidrag till driften för folkhögskolor m.m.,

26. att riksdagen anvisar 5 000 000 kr. under anslaget D 5 Utbildning för tekniska yrken till naturvetarlinjen.

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om naturvetarlinjen och möjlighet att minska bristen på miljö- och hälsoskyddsutbildade.

28. att riksdagen till påbyggnadsutbildningen i psykoterapi vid S:t Lukasstiftelsen för budgetåret 1990/91 under anslaget D 7 Utbildning för värdyrken anslår 800 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

29. att riksdagen anvisar 10 000 000 kr. under anslaget D 10 Lokala och individuella linjer samt fristående kurser.

30. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning och etiska nämnder.

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i mo-

tionen anförts om vuxenutbildningsbidrag till vuxna som har läs- och skrivsvårigheter.¹

Mot. 1989/90
Ub804

[att riksdagen för budgetåret 1990/91 anvisar 90 000 000 kr. under anslaget FD 7 Vissa studiesociala ändamål för att studierabatten skall kunna bibehållas på SJ men även utvidgas att gälla E 4-tågen längs Norrlandskusten.¹

31. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskningsstudier utan djurförsök.

Stockholm den 23 januari 1990

Clas Roxbergh (mp)

Eva Goës (mp)

Anita Stenberg (mp)

Inger Schörling (mp)

Kent Lundgren (mp)

Kaj Nilsson (mp)

Anna Horn af Rantzien (mp)

Gösta Lyngå (mp)

Ragnhild Pohanka (mp)

¹ 1989/90:Sf511